

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

TRST - 24. marca 1983
Leto XXXV. - Štev. 6
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Pokrajinska in občinska uprava v Trstu morata odstopiti takoj!

Občinski odbor v Trstu, predvsem pa tržaški pokrajinski odbor morata odstopiti! Že pred mesecem dni so namreč predstavniki koalicije med LpT, socialisti in laiki proglasili krizo, niso pa hoteli zapustiti svojih mest, češ da se mora nadaljevati redno upravno delo.

V pokrajinskem svetu so svetovalci opozicije (KPI, MT, KD) odobrili kar tri resolucije, ki vsebujejo nezaupnico in zahtevajo odstop odbora. Na vse tri resolucije se je predsednik tržaške pokrajine, socialist Clarici svečano poživžgal in ponovil staro Cecovinijevo stališče, češ da v zakonodaji za krajevne uprave ni predvidena nezaupnica. To je sicer formalno res, toda socialistični predsednik tržaške pokrajine tudi dobro ve, kaj je rekla njegova stranka, ko je Cecovini zagovarjal to stališče. Tedaj je PSI ožigosala to zadržanje kot nedemokratično, saj je nezaupnica izraz politične volje večine občinskih ali pokrajinskih svetovalcev, proti večini pa ni mogoče upravljati. Zakoni o krajevnih upravah so še iz fašistične dobe, zato ne predvidevajo nezaupnice, saj podeštati niso vladali v demokratičnem režimu večstrankarskega sistema. Niso odstopali, ker jih je nastavljala in odstavljala fašistična stranka. Zato je

tembolj nedopustno, da se fašistične zakonodaje okorišča predstavnik socialistične stranke, ki je med podpisnicami zakonskega osnutka o reformi krajevnih uprav. Ta osnutek pa vsebuje tudi člen o nezaupnici in odstopu odborov!

Lahko še razumemo, da se s temi argumenti brani Cecovini, ki je do problemov antifašizma kar ravnodušen, ne moremo pa odobravati zadržanja socialističnih tovarišev. Ti so najprej napovedali krizo in najavili svoj odstop. Ker pa so čutili, da jih stiskata dva mlinška kamna — Lista in KD, so čez noč sklenili, da vso zadevo odložijo do poletja, se pravi po deželnih volitvah. Najbrž zato, ker še niso upustili upanja, da bi se v deželni koaliciji okrepili s podporo Liste za Trst. To bi «za roko» privedli v deželno večino, v zameno pa bi jim LpT in KD prepustili nekaj več oblasti. Seveda bi to pridobljeno upravno oblast drago plačali z dvojno podrejenostjo obema velikima strankama te koalicije. Tako je torej šla rakom živžgat vsa politika «PSI kot osrednje politične sile v Trstu», vsa politika laične alternative, vsa politika spreminjanja političnih odnosov v tem tržaškem močvirju.

Res je, da vstop PSI v koalicije z Listo za Trst ni spremenil niti za ped ustalje-

ne prakse prejšnjih Cecovinijevih uprav. Te niso zmanjšale svojih protidelavskih, protislovenskih in protijugoslovanskih stališč. Njihov odnos do organov krajevne decentralizacije (rajonskih svetov) se ni spremenil, predvsem pa se ni spremenila praksa lenega upravljanja rednih poslov, brez vsakršne fantazije, brez poskusov mobilizacije vseh aktivnih družbenih sil za zaščito tržaškega gospodarstva.

Koalicije v Trstu se igračkajo s paketi, ki niso «za Trst», pač pa prej vstopni vizum za demokristjane, medtem ko so samo komunisti vsiljevali odboru dokumente o smotrni uporabi sredstev zakona 828 ali sklepe o finansiranju ljudskih stanovanj ter podobno.

Prihodnji mesec, pravijo, bo splošna stavka v zaščito tržaškega gospodarstva. Se bo spet zgodilo, da bodo mestni stražniki stavkajočim delavcem delili zelene listke s težkimi globami? Tudi to se je zgodilo v času vladanja koalicij med socialisti, Listo in laiki.

Tržačani bi se morali vendar zavedati, da je politična operacija PSI do Liste že zdavnaj propadla, če so se je sploh kdaj resno lotili. Bila je le most pred srečanjem konzervativnega bloka KD-LpT, seveda, po deželnih volitvah, da bi volilci ne imeli pri tem besede. Značilno je, naprimer, da je PSI v osrednjih rimskih vladah vodila znatno bolj ofenzivno politiko do svojih zaveznikov, medtem ko se z Listo vede v rokavicah, kadar ji ne ploska. Pomislimo samo, da je Craxi vrgel dve Spadolinijevi vladi, v času ko so Pittoni, Agnelli in Jagodic pletli zavezniške odnose z Listo na eni in KD na drugi strani.

Zato je potrebno, da se vse demokratične sile izrečejo za odstop občinskega in pokrajinskega odbora. Potrebno je, da se v Trstu nekaj korenitega spremeni. Levica naj gre z levico, desnica z desnico. Za uspeh demokratične alternative je potrebno, da se v našem mestu spopadejo napredne in reakcionarne sile, na jasnih programskih izbilih in opredelitvah. Vsak mora vedeti, tudi ko glasuje, v katero smer želi potisniti Trst in deželo. Naši predlogi za demokratično alternativo so jasni in jih lahko strnemo v nekaj besedah, ki so vsakomur razumljive: mir, delo, kultura, sožitje, enakopravnost.

Skoraj vsak dan se po tržaških ulicah odvijajo stavkovne manifestacije

Stojan Spetič

Osuplost ob turinskem škandalu

Italijansko javno mnenje je v teh dneh pretresel «turinski škandal». O tem pišejo časopisi domala vsak dan, o škandalu poročajo radio in televizijske mreže, o tem se govori tudi na naših sestankih. Razumljivo je, torej, da nam turinski dogodki narekujejo kratek komentar.

Najprej to: javno mnenje je naravnost osuplo ob «škandalu», predvsem zato, ker je vanj vpletena (vsaj delno) neka «rdeča» občinska uprava.

To je že najbolj zgovoren dokaz, da so rdeče občinske uprave imele (in še imajo) sloves poštenih uprav, tako, da se na njih pozna tudi najmanjši madež. Sredstva javnega obveščanja so obesila zadevo na veliki zvon, medtem ko so kaj hitro pozabila na nešteto resnejših in hujših škandalov, v katere so vpleteni demokristjani, ministri, cele deželne uprave, državne družbe in banke. Očitno je, da velja tudi pri obravnavi škandalov stari princip časnikaštva, da «ni senzacionalna vest, če pes ugrizne moža, pač pa je vest, če mož ugrizne psa». Tokrat naj bi se zgodilo nekaj podobnega. Ni namreč senzacija, v Italiji, če kradejo demokristjani, ministri, bančniki, finančni generali in mogotci, upravitelji državnih družb. Senzacija je pač, če se nekaj podobnega zgodi v levičarski upravi, kjer — poleg drugih — vladajo tudi komunisti. Seveda moramo vedeti, da je za določem tip časnikarjev prava poslastica, če lahko s prstom pokažejo na levico, posebno še v dneh, ko poteka v Milanu vsedržavni kongres KPI in poudarja nujnost političnih sprememb in demokratične alternative.

Komunisti nikakor ne mislimo s tem zmanjševati resnosti primera, vendar mislimo, da ga je treba obravnavati s strogo objektivnostjo. Zato tudi ne delamo primerjave glede količine domnevno poneverjenega denarja. V Turinu gre ba je za 90 milijonov lir, medtem ko so sodni organi šli povsem mimo škandalom, ki so italijansko državo blagajno stali na tisoče milijard lir (škandal SIR-Revelli — 2 tisoč milijard, škandal «Ambrosiano» Calvi — 2 tisoč milijard in nekaj mrtvih, škandal ENI — Petronim 300 milijard, in tako dalje). Ne, za nas je tistih 90 milijonov enako težkih prav zato, ker močno dajemo na neoporečno poštenost naših upraviteljev. Zato tudi zahtevamo, naj turinski sodniki gredo stvari do dna in strogo kaznujejo vse, ki so karkoli zakrivili proti zakonu!

Tega ne pravimo šele sedaj, ko je škandal izbruhnil, kot bi radi nekateri prepričali javnost, pač pa na samem začetku. Kajti prav komunistični župan Novelli, ki je zgledno upravljal občino celih 8 let, je prepričal inž. Di Lea, naj svoje sume o malverzacijah pri nakupu neke stavbe in opreme sporoči preiskovalnemu sodniku. Novelli je s tem storil svojo dolžnost. Ni hotel nastopiti v vlogi sodnika, ker to ni njegova pristojnost. Z zločini naj se ukvarja sodnik, ker to ni njegova pristojnost. Z zločini naj se ukvarja sodstvo, zato je tega človeka, ki je

prvi sprožil določene sume, poslal naravnost k sodnikom. Ti so nato vodili preiskavo in izvedli več aretacij. V glavnem gre za socialistične odbornike in demokrščanske predstavnike. Žal smo morali ugotoviti, da so nataknilo lisice tudi načelniku svetovalske skupine KPI v turinskem občinskem svetu in njegovemu tovarišu Revelliju, na deželi. Oba je turinska KPI iz previdnosti suspendirala, dokler ne bosta dokazala svojo nedolžnost, v katero so turinski komunisti globoko prepričani. Toda razsodbe o njuni nedolžnosti ne izreka partija, pač pa sodstvo. Zato KPI sedaj vztraja, naj sodniki opravijo svojo dolžnost do konca. Medtem je turinski občinski odbor odstopil, meščane pa komunisti pozivajo, naj sodelujejo z njimi pri zatiranju vsakega, tudi najmanjšega pojava korupcije ali nepoštenosti.

Turinska KPI je vsekakor potrdila tovariša Novellija, za katerega celo najhujši antikomunisti priznavajo, da je velik poštenjak. V tajnih registracijah pogovorov socialističnega podžupana, ki je sedaj za rešetkami, je tudi zgovoren stavek: «Penna Bianca (t.j. Novelli), z njim ne bo nič». In to je tudi najlepše priznanje temu našemu tovarišu, kateremu še sedaj večina turinskega prebivalstva izreka solidarnost in ga podpira, kljub poskusu PSI, da bi izkoristila celo lastne težave, da bi pridobila mesto župana v Turinu.

Do tod, torej, dejstva. Preprosta dejstva, ki jasno dokazujejo, da je KPI v Turinu nastopila z moralizatorsko vlogo, saj je Novelli sprožil preiskavo, ne glede na to, če je ta privedla v ječo tudi dva komunisti, poleg večjega števila socialistov in demokristjanov.

Mi pa se s tem ne moremo tolažiti. Vprašati se moramo, ali se (mimo sodne preiskave) ni začela v Italiji, tik pred upravnimi volitvami junija 83 množična kampanja proti levičarskim upravam. Nekaterim je turinska zadeva prišla kot naročena, da so sprožili propagandistično kampanjo proti «rdečim upravam» in jim odvzeli sloves poštenih uprav. Sloves, ki je tudi danes povsem zaslužen.

Vprašati se moramo tudi, ali niso bili komunisti v levičarskih koalicijah z drugimi strankami morda naivni ali lahkomišeln, ali niso v zadostni meri budno spremljali in nadzorovali dejanja svojih zaveznikov.

Tudi na to vprašanje moramo odgovoriti kar se da jasno. Težko si predstavljamo koalicije, ki bi ne slonele na medsebojnem zaupanju partnerjev. Gotovo pa je, da so v našem sicer zapletenem in marsikdaj kaotičnem upravno političnem sistemu nadzorni organi, ki so nalašč poklicani za to, da bdijo nad zakonitostjo sklepov in drugih upravnih aktov. Tudi njihova dolžnost je, da skrbno zasledujejo dejavnost krajevnih uprav. Je pa prav tako res, da morajo biti komunisti strogi do sebe in do drugih. Moralni kriteriji, ki jih uveljavljajo v lastnih vrstah, se nikakor se smejo omili-

ti, ko gre za zaveznike, češ «ti pa so navajeni krasti». Prav nasprotno!

Po drugi plati pa imamo občutek, da se v Italiji skuša izkoristiti nekatere sodne preiskave v politične namene. V mislih nimamo turinske zadeve, pač pa zadržanje rimske prokure do višjega sodnega sveta, tega najvišjega organa sodne samouprave, ki ga določa italijanska ustava. Rimski prokurator Gallucci, ki ga je višji sodni svet preganjal zaradi njegovega zadržanja do frama-zonske lože P2, je namreč s spretno proti ofenzivo skušal onesposobiti ta organ, katerega dolži, da je lahkomišeln trosil denar iz lastnega proračuna. Gre, kot znano, za približno 2500 lir na dan (na osebo) za kave, mineralno vodo, sendviče in podobno! Strela božja, za ta denar lahko dobi vsak državljani dve kavi in pol sendviča, pa nič več. Kje je tu zločin? Celo računski dvor, ki strogo nadzoruje izdatke državnih organov, ni imel pomislekov in je odobril te račune.

In vendar je tudi ta preiskava, skupaj s turinsko, služila za določeno «politično kampanjo», katere cilji so dokaj jasni: prepričati javno menje, da so v državi vsi (prav vsi) nepošteni in da je torej vsaka alternativna nesmiselna, saj ni razlike med političnimi strankami in ljudmi. S to preprosto taktiko pa naj bi v javnem mnenju, torej med volilci, obveljalo pravilo splošne moralne amnestije. Na račun Turina naj bi italijanski volilci pozabili na stotine resnih in težkih škandalov, ki so se porodili pri demokrščanskih koritih. Konec koncev bi volilci nagradili prave tatove, kaznovali pa sile, ki so vsa ta leta postavljale v ospredje moralno vprašanje.

Zato se komunisti ne bojimo razpravljati tudi o turinskem škandalu. Prav je, da o tem govorimo in da govorimo z ljudmi, ki se ne pustijo zavajati z bučnimi kampanjami sredstev javnega obveščanja. Kajti lahko pišejo in govori-jo, toda še vedno velja, da imajo naši upravitelji čiste roke. Če pa se je kak posameznik pregrešil (kar je tudi mogoče), naj velja načelo, da ne sme ostati nekaznovan. Tudi v tem se komunisti ravnamo drugače!

st.s.

14. marca se je delegacija enotnega odbora za odpravo openskega strelišča in za njegovo spomeniško preureditev, v spremstvu senatorke Jelke Gerbec, sestala z načelnikom tržaškega vojaškega poveljstva generalom Carlom Albertom Correaljem. Na srečanju so zastopniki odbora obrazložili visokemu vojaškemu častniku predloge in zahteve za odpravo strelišča na Opčinah.

Predvidena so še srečanja delegacije z drugimi vojaškimi in upravnimi oblastmi.

S srečanja slovenskih in italijanskih šolnikov

Volja po medsebojnem spoznavanju se počasi premika

Zaradi popravil na šolskem poslopju je bil neki slovenski otroški vrtec pred časom gost italijanskega. Prostora ni bilo veliko, otroci so se tako pomešali med sabo. Še zlasti pa je prišlo do stikov med kosilom, ko so bili vsi skupaj v jedilnici. Italijanski vrtnarici se je zdelo primerno, da bi te stike nekako učvrstili, ali vsaj, da bi na kak način poudarili prisotnost otrok obeh narodnosti. Začeli naj bi tako, da bi vsem voščili «dober tek» v obeh jezikih. Vendar tudi te minimalne pobude si ni upala izpeljati na lastno odgovornost in je imela za potrebno, da prosi predhodno dovoljenje ravnateljice, napredne pedagoginje, ki je dovoljenje dala brez pomislekov.

Dogodek, pa čeprav neznamenit se mi zdi po svoje zelo značilen in dokazuje, kakšen odnos imajo tudi odprti vzgojitelji do slovenskega jezika in slovenske narodnostne skupnosti. Tudi ko ni predsodkov in odpora, prevladujeta plašnost in strah, pred morebitnimi posledicami, če bi karkoli ukrenili brez predhodnega dovoljenja nadrejenih. Seveda pa je na splošno odnos, kljub nekaterim pozitivnim premikom, povsem drugačen: za italijansko šolo v Furlaniji-Julijjski krajini na splošno velja, da slovenske narodnostne skupnosti ni, ne obstaja.

Prikaz stvarnosti je izkrivljen, okrnjen in pristranski, pa čeprav je splošno znano, da je Furlanija-Julijjska krajina dežela različnosti, srečanja narodov in kultur, kar priznava tudi zelo plašni 3. člen deželne statuta. Vendar, kot kaže, skozi debele zidove večinoma zastarelih šolskih poslopjij v deželi, ni prodrl niti ta oprezno plašni duh.

Tak opis stvarnosti italijanske šole je izšel iz prvga deželne srečanja

šolnikov v Nabrežini, za katero sta dala pobudo koordinacijski odbor slovenskih in italijanskih profesorjev (nastal je pred približno enim letom po znanih izgredivih fašistov in po zasedbi nekaterih italijanskih šol proti dvojezičnosti) in devinsko-nabrežinske občinske uprave. Srečanje, ki je imelo kot glavni cilj navezavo tesnejših vezi in izmenjavo izkušenj med šolniki obeh narodnosti, je bilo prvi javni poskus premoščanja absurdnega stanja, ki je že imelo in lahko še ima tudi zelo negativne posledice. Kot dokaz absurdnosti naj navedem samo dejstvo, da je pred časom prišla v deželo neka japonska skupina, ki je hotela preučiti delo in probleme šole in vzgoje na narodnostno mešanem ozemlju kot je Furlanija-Julijjska krajina, krajevna šola pa se ne zave, da deluje na tako zanimivem področju, ki je dražljivo z znanstvenega in s kulturnega vidika, pa čeprav jo je državni program za srednjo šolo pozival, naj to stvarnost in to bogastvo upošteva.

Seveda so vsem dobro znane ideološke usedline, ki pogojujejo delo italijanske šole na tem področju. Vendar ta, kot so poudarili nekateri razpravljalci na srečanju v Nabrežini, ni edini vzrok. Upoštevati je treba tudi dejstvo, da ukvarjati se s slovensko kulturno ni isto kot ukvarjati se z angleško ali francosko kulturno. Preučevati in posredovati slovensko stvarnost v Furlaniji-Julijjski krajini je delo, ki tudi z osebnega vidika močno pogojuje krajevnega pedagoga, saj mora najprej premostiti v sebi odpor in psihološke zavore, ki izvirajo iz njegovega odnosa do slovenske narodnostne skupnosti in do tiste kaplje slovenske ali hrvaške krvi, ki se pretaka tudi v njegovih žilah. Najbrž ni

naključje, če, seveda z nekaterimi izjemami, so doslej največjo odprtost do te problematike pokazali šolniki, ki po rodu niso iz naše dežele pač pa izhajajo iz povsem drugačne stvarnosti in izkušenj.

V enem letu, od kar je nastal koordinacijski odbor slovenskih in italijanskih šolnikov, se stvarnost ni veliko spremenila in lahko beležimo le nekaj osamljenih poskusov zблиževanja in medsebojnega spoznavanja. Neki stiki pa so bili vendarle navezani, pa čeprav potreba po celovitem prikazovanju deželne resničnosti, ki jo nekateri šolniki čutijo predvsem kot pedagogji in vzgojitelji, mimo vseh ideoloških prepričanj, ni prodrla v profesorske zbornice. Pri tem pa velja poudariti, da šolske strukture in oblasti niso prispevale k uveljavljanju poskusov odpiranja, naspornito, prej so jih zavirale. Kakšen odnos imajo skrbništva do novih potreb dela italijanske šole dokazuje na primer dejstvo, da se nihče od treh skrbnikov iz Trsta, Gorice in Vidma ni odzval vabilu na srečanje.

In vendar, kljub vsem težavam, zaprekam, plašnosti, se v šoli nekaj premika, utrjuje se zavest, da je prikrivanje dela stvarnosti, kulturno nasilje nad otrokom da je treba mehanizem molka onesposobiti. Prodira prepričanje, da bo le dejansko medsebojno spoznavanje med Slovenci in Italijani, k čemur šola lahko veliko prispeva, lahko uveljavilo kulturo sožitja. Te premike, te nove potrebe in zahteve pa bodo morali prej ali slej vzeti na znanje tudi skrbniki, ki se ne bodo mogli več veliko časa skrivati za birokratskimi zavesami.

VT

Smrt kristjanske Mariানেle Villas

Marianela je bila stara 34. let. Nizke postave, črnolasa, redkokdaj nasmejana. Zadnjič, je bila v Italiji na praznik žena, ko so ji podarili šopek cvetic. Sprejela ga je, nato pa ga z grenkim nasmeškom podarila neki tovarišici iz spremstva: «Na, nesi ga domov, da bo vsaj pri vas lepo».

Marianela Garcia Villas je bila predsednica odbora za spoštovanje človekovih pravic v srednji Ameriki. Doma je bila iz krvavega Salvadora, kjer je bila še zelo mlada izvoljena v parlament na listi krščanske demokracije. Bila je goreča kristjanka, sledila je naukom ubitega nadškofa Arnulfa Romera, ki so ga člani zločinskih D'Abuissonovih ba-

taljonov ustrelili pred oltarjem. Prav zato so ji režimske sile začele groziti. Morala je zapustiti domovino, zbežala je v Mehiko. Od tod je potovala po svetu in zbirala v okviru organizacije «Pax Christi» solidarnostne prispevke za begunce in sirote v Salvadoru in drugih srednjeameriških državah. Pred kratkim ji je odbor za spoštovanje človekovih pravic naročil, naj po nalogu OZN odpotuje v Salvador, k vznožju vulkana Guapaza. Tod je namreč prav v dneh papeževega obiska divjala posebna režimska vojaška enota, ki so jo izvežbali v Združenih državah Amerike. Zdi se, so ji rekli, da so med napadi na vasi uporabljali napalm, goreči fosfor,

nato pa pobijali prebivalce kar na desetine.

Marianela se je res odpravila tja, toda ni je bilo nazaj. Nekaj dni pozneje so oblasti v Salvadoru sporočile, da je padla v vojaškem spopadu skupaj z 20 gverilci. Vest je šla okoli sveta, toda njeni sodelavci niso hoteli verjeti. Marianela ni bila pristaš gverile, sploh je bila proti nasilju. Ni mogoče!

Kaj kmalu so ameriški dopisniki ugotovili, da so trupla domnevnih 20 gverilcev bila v resnici trupla dvajsetih kmetov, ki jih je pobila salvadorska soldateska. Na dekletu pa so odkrili sledove zverinskega mučenja. Pred umorom so ji režimski vojaki zlomili ramo in roko, jo

→

ustrelili v noge, ji prebili lobanjo. Šele po vsem tem so ji oddali usodni strel.

Tako je salvadorski režim skušal zakriti podli umor humanistke, kristjanke in borke za človekove pravice Marianele Garcia Villas. Njena smrt je bridko odjeknila tudi v Evropi in v Združenih državah Amerike, kjer je Reagan zahteval nadaljnjih 101 milijon dolarjev za vojaško pomoč hunti v Salvadoru in kjer so snovali napad bivših Somozovih gardistov na Nikaraguo, preko honduraške meje.

Umor Marianele Villas je dokončno razkrinkal salvadorske oblastnike, ki so se nadejali večje mednarodne podpore po triumfalnem papeževem potovanju in potem, ko je ta obsodil levičarsko gverilo v tolikšni meri, da ji je pripisal tudi smrt nadškofa Romera. Danes pa lahko ves svet, vsak človek dobre volje sodi, kaj se dogaja v Salvadoru in kolikšno težo imajo vabila gverilcem, naj se udeležijo «demokratskih» volitev pod ameriškim pokroviteljstvom.

Umor Marianele Villas so ogorčeno obsodili italijanski poslanci, člani krščanske demokracije, socialistične in komunistične partije. Iz Vatikana, kot je že običaj, pa molk.

PREJELI SMO

Osmi marec pri Banih

Davno je že od prvih zametkov «praznovanja» osemga marca.

«Zberimo se» je bilo takratno geslo, pa čeprav nas bo samo pet. Spomnimo se tistih žena, ki so 8. marca zgorele v tovarni kjer so branile svoje delovno mesto. Spomnimo se tudi vseh tistih žensk, ki so se borile in umirale za boljši in pravičnejši svet.

Svetovna zveza žena je določila da se osmi marec proglasi za mednarodni «praznik» žena.

Danes pa se nekako osporava to «praznovanje»! Življenje ni praznik, prvi pogovor, a osmi marec je prešel v kri vsaki napredni ženski. Celo leto garati in skrbeti ni šala, utrgati si en dan za sporstitev v veseli družbi je svodoba, ki si jo je ženska priborila, ali ne?

Me, od Banov smo se zbrale v soboto, 5. marca in kot piše na izkaznicah, stopile smo iz naših domov in se srečale z openkami in bazovkami na družabnem večeru v gostilni pri Lebanu. Za našo organizacijo smo tudi zbrale 30.000 lir.

Družilo nas veselje in ljubka mimoza in imele smo občutek, da je tudi ta družabnost ena od pridobitev boja za našo svobodo. Na dan osmega marca nam je vaški mladinski krožek pripravil presenečenje. Predvajali so nam diapositive o lanskem kresovanju, o vaški šagri in kraškem pustu. Povabili so nas tudi na ogled njihovega sedeža kjer smo se zadržali v prijetnem vzdušju.

Tončka od Banov

V nedeljo so v Botaču zopet odprli mejo. Lepo vreme je privabilo veliko število ljudi. Srečali so se tudi šolarji iz dolinske občine in Kozine. V gledališču «F. Prešeren» pa je potekal seminar o zaščiti doline Glinščice.

Predlogi demokratičnih srednješolcev za boj proti mamilom in njihovi odvisnosti

Nenehno naraščanje in širjenje «povaja mamil» nas sili k razmišljanju. Predvsem, ker je to vedno manj «pojav» in vedno bolj dramatična in pretresljiva stvarnost, ki s svojim zapletenim kolešjem, v katerem se skrivajo mnogoteri interesi, ogroža celotno družbo in ustvarja nepremostljive ovire možnostim mirnega družbenega sožitja.

Govoriti o mamilih kot o omejenem problemu, ki ni vezan na celo vrsto faktorjev, se nam zdi že nemogoče: nanašamo se predvsem na mafijo, kamoro in n'drageto, na kriminalne organizacije, ki si s trgovanjem heroina kopičijo bogastvo in premoč. Nasprotno: problema ni mogoče enostavno omejiti, tudi zato ne, ker ni lahko prizadeti tistih, ki spretno vlečejo vrvice razpečevanja, trgovanja in črne borze mamil. Odbor tržaških demokratičnih srednješolcev odgovarja brezbržnosti in brezobzirnosti tistih, ki se ne čudijo več nad, žal, skoraj vsakdanjim pojavom mamil, in izraža svoje zaupanje vsem mladinskim organizacijam, ki nastajajo tako na jugu kot po vsej Italiji. Zato predlagamo:

— platformo, ki naj zagotovi predvsem vzgojo na tem področju, že v šolskih ustanovah. Šola se mora v tem smislu zavzeti za resno politiko preprečitve s pomočjo usposobljenega in kvali-

firanega osebja (zdravniki, zdravstveni delavci, prostovoljci, magistrati itd.).

Po našem mnenju so nujni:

1) zdravstvena in zdravniška informacija, ki naj bo čimbolj specifična, ne pa zgolj improvizirana in približna, kot si jo zamišljajo nekatere nesposobne sile

2) boj trgovini z mamili in organizirani kriminalnosti: jasno je, da bo problem obstajal, dokler bodo mamila v prometu

Preprečiti je treba uvažanje omamnih sredstev in ustaviti njihov promet; predvsem pa je treba ločiti in razlikovati kazenske postopke v morju majhnih razpečevalcev, tudi samih podvrženim mamilom, in velikim «ribam».

Za šole predlagamo sledeče:

1) zborovanja in razprave, kar ob enem pomeni ustanovitev delovnih skupin in srečanj s poznavalci tega problema

2) seminarje na katerih bi lahko poglobili problem skupaj s starši, učitelji in šolskim osebjem

3) uporabo nadur, ki jih predvideva reforma za višje srednje šole, tudi v okviru popoldanskih dejavnosti zavodov

Naša želja je,

da bi s pomočjo obveščevalnih sredstev, razprav in spodbud, s katerimi raz-

polagajo vsa gibanja proti uživanju mamil, mafiji in kamori spoznali, da mamilaš niso pokvarjenci družbe ampak žrtve družbenega nelagodja, ki je globoko zasidrano tudi v Trstu;

izražamo naše neodobravanje takih takih stališč in solidarnost z vsemi, ki so podvrženi uživanju mamil, ker jim hočemo pomagati in jih rešiti iz začaranega kroga, v katerega so padli.

Odbor srednješolskih študentov poudarja nujnost mobilizacije vseh komponent, ki so aktivno zastopane v političnem, in družbenem življenju, zato da se v Trstu vzpostavi odnos pozitivnega sodelovanja. Pozivamo sindikalne organizacije, tržaško občinsko in pokrajinsko upravo, rajonske svete, šolski proveditorat, krajevno zdravstveno enoto, skupnost sv. Martina del Campo, centre za mentalno higieno in mestne kulturne ustanove, naj podprejo našo pobudo za razprave po šolah in z določitvijo dneva solidarnosti in mobilizacije, že pred koncem meseca marca.

Odbor tržaških demokratičnih srednješolcev

Zborovanje na to tematiko bo v petek, 12. aprila, ob 9. uri v slovenskem gledališču v Trstu, ulica Petronio.

Prisotna bosta FRANCO ROTELLI in NANDO DALLA CHIESA.

Resolucija 16. kongresa KPI o slovenski narodni manjšini

V prejšnji številki Dela je pomotoma izpadel en odstavek resolucije o vprašanju globalne zaščite slovenske narodne manjšine, ki jo je osvojil 16. vsedravniki kongres KPI, in ki je po našem mnenju temeljnega pomena.

Zato resolucijo še enkrat objavljamo v celoti.

Zaščita slovenske narodne skupnosti v Italiji spada v širši okvir zaščite drugih narodnih manjšin (francoske v Dolini Aoste in nemške na Južnem Tirolskem), ki pa so po dolgem sporu z osrednjimi državnimi oblastmi več ali manj zadovoljivo dosegle priznanje svojih pravic, kakor tudi v okvir zaščite jezikovnih manjšin in manjših etničnih skupnosti, ki jim doslej bila priznana nobena zakonska zaščita in jim demokratično gibanje šele sedaj posveča pozornost. Zgodovinski razlogi in značilnosti slovenske manjšine narekujejo specifično in enotno zaščito.

Enotno gibanje Slovencev v Italiji, katerega aktiven in integralni del je tudi KPI, je že pred časom dalo konkretno obliko svojim ciljem z zahtevo o globalnem zaščitnem zakonu. O nekaterih zakonskih osnutkih (med temi je tudi pre-

dlog, ki so ga predložile komunistične parlamentarne skupine po obsežnem posvetovanju z vsemi slovenskimi organizacijami) se je že začela razprava v pristojni senatni komisiji. Ta razprava se mora nadaljevati in čimprej zaključiti z odobritvijo zakona, ki naj ugotovi pričakovanjem manjšine. V ta namen je KPI že sprožila potrebne pobude.

Globalnost zaščite je v normativnem sistemu, ki naj izhaja iz spoznanja, da je slovenska narodna skupnost v Italiji posebna družbena formacija in ji zato jamči specifično zaščito na vseh področjih, kjer prihaja do izraza njena dejavnost (jezikovno, šolsko, kulturno, institucionalno, ekonomsko-teritorialno).

V okviru kolektivne zaščite morajo biti zaščitene tudi neodtujljive pravice posameznikov. Zato te norme ne smejo

ločiti Slovence ozemeljsko ali po sektorjih, pač pa jim morajo nuditi možnost in pravico, da se uveljavijo kot kolektivni subjekt v sodelovanju z večino, ko gre za skupne probleme, in da uveljavijo pravico do samoodločanja, ko gre za specifična in značilna vprašanja Slovencev.

Ko se lotevamo vprašanja zaščite Slovencev v Italiji moramo tudi upoštevati, kako se je vprašanje razvijalo v zadnjih letih, kar je v veliki meri posledica objektivne prisotnosti in naraščajoče dejavnosti na vseh interesnih področjih, kakor tudi poglobljanja znanstvene analize položaja manjšine, razvoju odnosov med manjšino in njenim matičnim narodom tudi v luči novih pobud sodelovanja vzdolž meje ter tekočih sprememb v italijanskem političnem in družbenogospodarskem

sistemu, ki teži k širši decentralizaciji države in k vrednotenju samostojnosti krajevnih uprav. V okviru tega razvoja moramo obravnavati slovensko narodno manjšino kot družbeno in narodnostno formacijo, ki ji obstoj in razvoj urejajo nje lastne norme, odnosi z matičnim narodom ter politična, družbena in gospodarska stvarnost države, v kateri živi.

Zato bo odločilnega pomena za razvoj slovenske narodne skupnosti globalni zaščitni zakon, prav tako in mimo tega pa tudi način, kako bodo zagotovljeni in ohranjeni pogoji za narodnostni in kulturni razvoj manjšine, kakor ga omogočajo njene ustvarjalne sposobnosti, njena materialna in idejna moč. To je cilj komunistov in vsega

demokracičnega gibanja, ki želi uveljaviti ustrezno politiko italijanske države na področju človekovih pravic in manjšinske zaščite, za utrjevanje politike miru in sodelovanja ob vzhodni meji in potrditev načela odprte meje, ki je bistven in odločilen pogoj za nemoteno jezikovno in kulturno rast narodnosti, ki živi kot manjšina v drugi državi.

Izhajajoč iz teh načel ter upoštevajoč velik kulturni in politični pomen narodnih manjšin v demokratičnem življenju države in da njihov razvoj spada v okvir zavzemanj in splošnega boja italijanskih komunistov, 16. kongres KPI poziva centralni komite, naj aktivira komisijo, ki naj koordinira in preverja vso dejavnost KPI v prid dejanske enakopravnosti ter specifičnega uveljavljanja na-

rodnih manjšin, ki žive v italijanski republiki.

Kongres meni tudi, da mora KPI okrepiti odnose z italijansko narodno skupnostjo, ki živi v SFR Jugoslaviji, da se razširijo in učvrstijo človeški, kulturni in politični stiki teh rojakov s svojim matičnim narodom.

Kongres končno obvezuje vso partijo ter parlamentarni skupini, naj nastopijo čedalje bolj ostreje, da bo parlament čimprej zaključil postopek za globalno zaščito Slovencev v Italiji.

Italijanski demokratični sistem je to dolžan storiti po ustavni dolžnosti, je pa to obenem častna obveznost do narodne manjšine, ki je s težkim krvnim davkom prispevala v protifašističnem in osvobodilnem boju.

Enrico Berlinguer, generalni sekretar KPI

Marxa ni mogoče zreducirati na ideološki «kredo»

Teško bi oporekli dejstvu, da Marxova misel še danes, sto let po njegovi smrti, na različne načine in v različnem obsegu spodbuja in usmerja in vseh krajih sveta boj za to, da se otresejo izkoriščanja, za pravico, za socializem pa tudi revolucionarna gibanja, gibanja za osvoboditev in neodvisnost od kolonializma in imperializma. Teško je tudi ovreči dejstvo, da je v zadnjem stoletju kultura v vsem svetu, in ne samo ta, bila in ostala pod vplivom, zaznamovana ali celo prežeta z Marxovo mislijo - ki jo je kot lemež vso razbrazdala in premetala, tako da mora celo zdaj poravnati račune z njo.

Taka živa navzočnost Marxa celo v naših osemdesetih letih je nepojmljiva samo za tiste, ki hote pozabljajo, da je njegova zasluga takšna, kakršne ni imel noben drug teoretik ne politični borec minulega stoletja. Revolucionarne perspektive ostajajo pravzaprav še danes v bistvu tesno povezane z marksističnimi pozicijami. Marx je bil edini sposoben resnično «utemeljiti» te perspektive in edini doslej je podal določeno, ne pa posplošeno formulacijo samega pojma revolucije, tako v smislu definicije (filozofsko) kot tudi v praktičnem in operativnem smislu (družbene sile, ekonomski in politični cilji), tako da je postal uporaben in tudi zares uporabljen.

Način, kako je italijansko delavsko gibanje v celoti (zlasti pa mi komunisti) sprejelo, interpretiralo in konkretno uresničilo Marxov revolucionarni nauk, popoln dokaz, v določenem smislu edinstven in vzorčen, trajne vrednosti marksistične misli.

Napravimo neko primerjavo. Če pogledamo nekatere države, predvsem anglosaške, pri tem pa posebno Združene države Amerike, pridemo nedvomno do ugotovitve, da se je tam razvilo veliko pomembnih znanstvenikov, ki

se ukvarjajo z različnimi disciplinami (zgodovino, ekonomijo, filozofijo, pravom, sociologijo) in ki so dali dober prispevek k poglobljanju in posodabljanju Marxovega nauka, vendar pa tam ni prišlo in ne prihaja do tega, da bi množično sprejemali nauk velikega revolucionarja iz Trierja; zaradi tega so ostali delavski razred, delovni ljudje in ljudske množice na tej strani svoje zgodovinske naloge oziroma v kapitalizmu.

V nasprotju s temi pa v drugih državah, med katerimi so tudi tiste, kjer se je začela socialistična graditev, Marxa (kot tudi Lenina) slavijo, nenehno citirajo, in gojijo njegov množični kult; toda to je takšen Marx (pa tudi takšen Lenin), katerega dela in besedila navadno sholastično berejo in na katera se sklicujejo v njihovi togi doslovnosti — «kot da gre za Talmud», kakor bi dejal Togliatti — toda v tistih zaprtih togih, abstraktnih izrazih, ki veliki, živi Marxov nauk zreducirajo na nekakšen ideološki «kredo».

Italija je med tistimi državami, v katerih je Marxov nauk, drugače kot pri različnih usodah, ki jih je doživel v drugih, že omenjenih državah, široko stopil v družbeno in politično zavest velikih delavskih in delovnih množic, ni pa ostal samo zakladnica intelektualne «elite»; tudi in okamnel, marveč je zakladnica, ki je izpostavljena kritiki, razvoju in novostim. To množično in ustvarjalno obeležje italijanskega marksizma lahko pripišemo tako posebej radikalnemu položaju italijanskega delavskega razreda kot tudi načinu, kako so najbolj daljnovidni italijanski revolucionarji razložili in uresničili Marxovo misel...

Ni naključje, da je življenje države v zadnjih petdesetih letih izrazilo zaznamovano z navzočnostjo in aktivnostjo naše partije, njeno sposobnostjo, da uresniči novosti z marksistično analizo, na pa besedno. Tako in le tako smo se

lahko dokopali do zmagovalne protifašistične enotnosti, do togliattijevskega zasuka v Salerno, do enotnosti ljudskih množic in naroda v odporiškem gibanju in vojni za osvoboditev izpod nacizma; do ustavodajne skupščine in ustave. Tako smo odkrili in vzpostavili organsko povezavo med perspektivami in graditvijo socializma na Zahodu, zaščito naših svobodnih institucij in širjenjem demokracije; še več, neoporečno smo kot eno izmed naših vodilnih revolucionarnih načel sprejeli tudi to, da je demokracija zgodovinsko univerzalna vrednost in za nas nepreklicna.

Tako smo tudi konkretno pokazali, da je za rešitev republike in obnovo družbe odločilnega pomena moč proletariata in njegova obveznost, da izpolni nacionalno in vladajočo funkcijo. Tako končno pojasnujemo tudi uspešno oblikovanje komunistične partije v Italiji — ne naključno najmočnejše na Zahodu — ki je množična partija in nova po tem, da ima lastne, tesne zveze z množicami, in po svoji zasnovi in načinu vodenja politike, ki sta v dajanju možnosti nenehni in večstranski iniciativi v želji po posredovanju za spreminjanje sedanjega dejanskega stanja, za spremembo razmerja oblasti, za premik sil in pridobivanje vselej nove energije in novih spoznanj za preobrazbo družbe.

Tako smo torej skušali obdržati v boju naše partije in v našem delovanju, kot revolucionarnih političnih aktivistov, vselej živo Marxovo misel, po kateri nedvomno vplivajo na konkretni zgodovinski in družbeni proces ideje in celo ideologije in v katerem so tudi ideje in ideologije — tudi tiste revolucionarne in celo Marxove — odvisne od resničnih gibanj in ki naj bi se končno zares spreminile in postopno dobile nov pomen, nove oblike in nove vsebine.

PRISPEVKI

Mihela Vremec z Opčin prispeva 3.000 lir

Ob poravnavi naročnine so prispevali:

Puntar Mario, Prosek, 10.000 lir

Puntar Ivana, Prosek, 4.000 lir

Sardoč Fani, Prosek, 6.000 lir

Vatovac Leopold, Devinsčina, 4.000 lir

Lovriha Alojzija, Dolina, 4.000 lir

Pangerc Josip, Kroglje, 4.000 lir

Sancin Dorka, Dolina, 4.000 lir

Sancin Mario, Dolina, 8.000 lir

Prašelj Bruno, Dolina, 4.000 lir

Foraus Boris, Dolina, 3.000 lir

Justi Žerjal, Dolina, 9.000 lir

Slavec Drago, Dolina, 4.000 lir

IZ GORICE

Ernesto Fornazari, 4.000 lir in

August Kozlin, 4.000 lir

V spomin na svakinjo Nado, prispeva Ivanka Wilhelm 20.000 lir za sklad.

12. marca je na ekonomski fakulteti diplomiral Roberto Novel od Domja. Nono Angel Veljak mu čestita in ob priliki prispeva 10.000 lir za Delo.

V spomin na pokojne starše daruje Bruno Žerjal 14.000 lir.

Namesto cvetja na grob tovariša in partizana Rudija Še,ca darujeta družini Maksa Kralja (Slivno) in Eda Crociatija (Sesljan) 80.000 lir za sekcijo KPI Devins Nabrežina in izrekata sožalje svojcem.

Sožalju se pridružuje uredništvo.

Iz Boljunca so prispevali po 4.000 lir Bolčič Josip, Klun Antonija, Maver Karmelo, Bonano Fabian, Sancin Danilo, Kozina Mario.

Miran Maver je prispeval 5.000 lir.

V počastitev spomina staršev, sestre in brata, prispeva Marija Wilhelm 20.000 lir za sklad.

Ob poravnavi naročnine je prispeval Milko Legiša iz Vižovelj 4.000 lir.

V spomin na pokojnega moža Aleksandra Budina (Silvota) prispeva žena Marica 6.000 lir.

PREJELI SMO

V četrtek, 17. marca, se je v Škedenju sestal Okrožni svet za območje Škedenj-Čarbola. Na seji, v okviru 2. točke dnevnega reda, je slovenska svetovalka Bianka Furlan-Kneipp v imenu slovenskega prebivalstva, ki spada v območje tega sveta, predložila predsedniku prošnjo, ki jo je podpisalo več kot 150 Škedenjcev.

V le-tej Slovenci iz Škedenja prosijo, da bi v pristojne urade namestili uradnika z znanjem slovenskega jezika, in navajajo, da bi se ob reševanju uradnih zadev v teh uradih veliko lažje izražali in sporazumevali v svojem materinem jeziku. Uradnika z znanjem slovenskega jezika pa pogrešajo predvsem starejši občani, ker jim pojasnila v italijanščini večkrat niso jasna.

Predvideva se, da bo Okrožni svet za območje Škedenj-Čarbola razpravljal o tej prošnji že na prihodnji seji. Slovenci iz Šdenja bomo predloženo prošnjo še bolj podprli tako, da se bomo te seje tudi številno udeležili.

Me.V.

VRTILJAK MED HIŠAMI

Opčine dobivajo vedno bolj značaj periferije velikega mesta. S tem smo priča spremembam našega starega jedra vasi in to v negativnem smislu. Res je, obstajajo, ali vasaj bi morale obstajati, posebne urbanistične norme, ki ščitijo zgodovinska središča. Vendar pa je tudi res, da za zaščito jamčijo predvsem domačini sami, ki čutijo potrebo

braniti svoj kraj kot svojo identiteto. Trg Brdina, nekdanji kal, je kraj, ki bi ga vsi openci želeli ohraniti vsaj takega kot je danes, saj je edini trg v starem delu vasi, ki priča o njeni preteklosti. Prav zato smo vedno zahtevali zaščito značilnosti vasi, med katere spada tudi trg Brdina. S tem, da je občinska uprava že v šestdesetih letih namenila ta prostor hrupnemu zabavišču, ni spoštovala niti tistih določil, ki predvidevajo zaščito zgodovinskih središč. Samo ljudje, ki živijo v tem delu vasi vedo, koliko nevednosti prinaša taka dejavnost zaradi zaprtosti prostora, kot je Brdina (ki je sicer stičišče mnogih stranskih ulic, ki vodijo v središče) in kakšno nevzdržno stanje povzroča ljudem, ki tam prebivajo. Jasno je, da so prizadeti že tedaj takoj protestirali pri pristojnih oblasteh in sugerirali drugačno lokacijo za to dejavnost. Takoj po ustanovitvi konzult je ta upravni organ prav tako izrazil negativno mnenje glede namestitve zabavišča na trgu. Kljub temu občinska uprava ni še preklcala administrativnega sklepa, ki predvideva trg Brdino kot lokacijo za pobodne dejavnosti. Februarja meseca je rajonski svet ponovno prejel okrožnico pristojnega odborništva mestne uprave z zahtevo, da izreče mnenje o uporabi Brdine za namestitev zabavišča v mesecu maju. Rajonski svet je soglasno izrekel negativno mnenje in obenem zahteval, naj občinski odbor takoj prekliče sklep na podlagi katerega izdaja uprava tovrstna dovoljenja. Istočasno vabi občinsko upravo, naj poišče primernejši prostor izven vasi.

Občinski svetovalci KPI so se obvezali, da bodo posredovali pri občinskem odboru, da se uresniči predlog rajonskega sveta. Ker živimo v času, ko je zelo v modi govoriti o zaščiti značilnosti na Krasu, prizadeti vaščani upajo, da bo mestna uprava imela potreben posluš in takoj preklcala neumestni sklep. To pa je tudi popolnoma izvedljivo, kajti mestna uprava lahko najde drugačno rešitev.

Dolfi Wilhelm

OB TRIDESETLETNICI STALINOVE SMRTI

Aktualnost kritike stalinizma

Komunist

V prvi polovici marca sta se srečali okrogli obletnici, ki ju resda loči sedem desetletij, ki pa ju je protislovná muhavost zgodovinskega razvoja tesno zvezala: 14. marca 1883 je v Londonu umrl Karl Marx, 5. marca 1953 pa je v dači v Kuncjevu, kraju, ki je bil tedaj še na obrobju Moskve, zdaj pa je že del velikega mesta, umrl Josip Vissarionovič Džugašvili Stalin.

Stoletnica Marxove smrti je bila v minulih tednih in mesecih povod za takšen izbruh novih razmišljanj o Marxu, marksizmu, revoluciji in socializmu, da lahko o krizi marksizma govore le tisti, ki – hote ali zaradi neznanja – ostajajo ujeti v stalinistično redukcijo marksizma. Ker pa je ta redukcija kljub vsemu še vedno močno prisotna v svetu, ki se sklicujejo na teorijo in prakso znanstvenega socializma, se je marksistično razmišljanje, posvečeno tej stoletnici, nekako samo od sebe povežalo z drugo okroglo obletnico, s tridesetletnico Stalinove smrti. Obe sestavini sodobnega marksizma, tako tisti del marksistov, katerih sicer dragoceni prispevek k razvijanju Marxove misli ostaja (kot je te dni v uvodniku k posebni »Marxovi« številki Unità zapisal Enrico Berlinguer) brez neposredne

zveze s politično akcijo množic, kot tudi tisti del, ki se lahko – kot velja naprimer za italijansko partijo – opre na neposredno množično bazo, ki je pripravljena nova dognanja uporabiti v neposredni politični in družbeni praksi, sta se morali – hote ali nehoče – ob razmišljanju o Marxu sto let po njegovi smrti spotakniti tudi ob Stalina. To se je v enaki meri dogajalo anglosaškimi marksistom in marksologom, katerih delo zaradi posebne narave delavskega gibanja v njihovih delih sveta ni neposredno povezano s politično prakso, kot tudi italijanskim, francoskim in še drugim evropskim marksistom, ki razmišljajo v deželah, kjer je vedno obstajala organska zveza med marksistično teorijo ter socialnim in političnim bojem delavskega razreda. Še najmanj tega je bilo čutiti tam,

→

kjer Marxa (tako kot Lenina, je napisal v istem uvodniku Berlinguer) nenehno navaja-kongresov KPSZ do leta 1936, kjer so bile razprave pogosto pravi ognjemot dialektične protislovnosti, ter zapisniki po tem letu, je pravi prepad. In razen tega je v Sovjetski zvezi še vedno veliko slavnih imen preteklosti, ki jih uradno niso očistili blata, s katerim jih je pokril Stalin – Buharin je že eden tistih, ki še vedno niso javno rehabilitirani.

Tako se je morala Sovjetska zveza, ki je bila v največji meri oblikovana po volji Stalina, zadovoljiti z ugotovitvijo, da stalinizma v resnici ni in da je vse tisto, kar naj bi bil, v resnici nekoliko neprijetna značajska poteza moža, ki je umrl pred tridesetimi leti. Na preprosto vprašanje, kakšen je bil političen sistem, ki je omogočal, da je tako labilen mož toliko časa lahko neprizivno odločal o usodi malodane dvesto milijonov ljudi, ta teorija ne odgovarja.

Kaj se je zgodilo z revolucijo?

Razen te sovjetske teorije kontinuitete, ki projicira Marxa v prihodnost in naredi iz

Stalina malodane obratno nezgodo, je v sodobnem zgodovinoписju še druga teorija kontinuitete, ki skuša projicirati Stalina z vsemi njegovimi najbolj negativnimi atributi nazaj na Marxa. Tu je morda najbolj zgodovorna in plastična teza Aleksandra Solženicina, ki je leta 1978 napisal, da stalinizma sploh ni in da je bil »Stalin nadaljevalec... duha leninistične doktrine«. Solženicin pri tem ni izviren: s tezo, da stalinizem neizogibno rase iz leninizma in marksizma, da tičijo kali stalinizma že v Marxu in Leninu, se je brž po drugi svetovni vojni in tja do konca štiridesetih let ukvarjala ameriška zgodovinska znanost. Prav gotovo ni naključje, da se je takšna teza začela uveljavljati ravno ob koncu druge svetovne vojne, ko sta supersili bili bitko za interesne sfere, v času, ko je vrsta narodov neposredno pred zmago nad fašizmom začutila, da bi bilo treba zmagi izpod fašizma dodati še nekaj socialne osvoboditve in je bilo treba zato prikazovati socializem v slabi luči, ter v času, ko je besnela hladna vojna. Avtorji kot so Hammond, Ulam, Gurian, Fainsod in drugi so se ravnali po tistem, kar je morda najbolj grobo napisal Alfred Meyer leta 1957: »Sta-

linizem je treba definirati kot tisti način razmišljanja in delovanja, ki izvira neposredno iz leninizma.« Kasnejša ameriška zgodovinska znanost se je – posebej po letu 1960 – začela odrekati takšnemu lotevanju problema, (ki pa je v zadnjem času dobilo nekaj sveže krvi zaradi novega vala politične emigracije Sovjetske zveze), to pa predvsem iz dveh razlogov: prvi tiči v dejstvu, da so te vrste teorije kontinuitete spregledale celo vrsto očitnih zgodovinskih dejstev, od hudih sporov, ki jih je imel Lenin s Stalinom v zadnjih dveh letih svojega življenja, do številnih ponaredkov ali »omissis«, ki jih je Stalinov aparat zagrešil nad Leninovim delom, da bi ga prilagodil »stalinizmu« – zaradi česar je bilo moč na to teorijo nasloviti vse bolj argumentiran očitek, da je neznanstvena, ker spregleduje elementarna dejstva; drugi razlog pa je v tem, da si je ta teorija sama zaprla vrata k raziskovanju tistega, kar je v resnici bistvo fenomena stalinizma. V resnih znanstvenih krogih jo zato dandanes obravnavajo kot močno ideološko, kot takšno, ki ustvarja napačno, popačeno zavest o problemu, ki v resnici terja pošteno analizo.

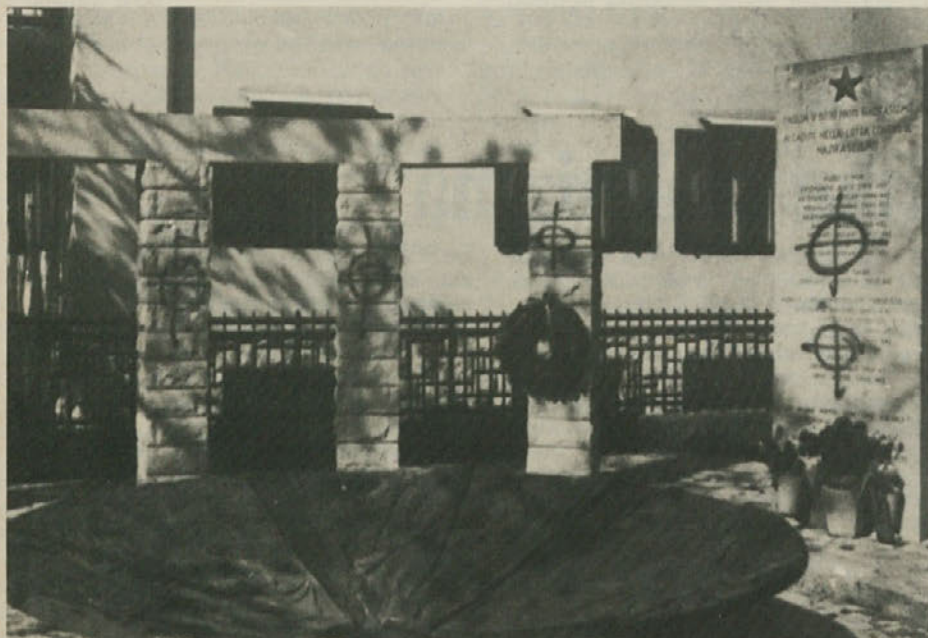
Ob tej interpretaciji stalinizma skozi očala jo in so naredili iz njega »neke vrste kulturni objekt«, kjer so »veliki in življenjski nauk Marxa« (in Lenina) sprevrgli v »ideološki credo«. Tako se je celo Berlinguerju zgodilo, da v uvodniku, ki je bil sicer posvečen stoletnici Marxove smrti in življenjski moči Marxovega dela, ni mogel mimo tistega pojava, ki je v delavskem gibanju zapustil tako globoko sled, da obračun z njim še trideset let po Stalinovi smrti ni končan – mimo stalinizma.

Kaj je stalinizem?

Ko so Stalina marca 1953 prenesli v mavzolej, kjer je že ležal Lenin, se je na Rdeči trg v Moskvo zgrnila takšna množica ljudi, da je bilo do smrti pomendranih več deset, če že ne več sto ljudi; toda na fotografijah, ki kažejo obraze s tiste žalne slovesnosti, množica iskreno objokuje Stalinovo smrt. Toda ko so po 20. kongresu KPSZ, potem ko je na njem prvi sekretar Nikita Sergejevič Hruščov za zaprtimi vrati prebral referat o Stalinu in njegovih zločinih, Stalinovo krsto iz mavzoleja prenesli v grob pod kremeljskimi zidovi, je pesnik Jevtušenko – ki je zadnja leta obmolnil – napisal stihe, s katerimi je stražarje prosil, naj krsto dobro zabijejo, da bi iz nje ne ušel Stalinov duh in se vnovič pojavil v deželi.

Vendar pa se kritika in analiza stalinizma nista začeli s Hruščovom in Jevtušenkom. Italijanski zgodovinar Giuseppe Boffa, ki je stalinizmu in interpretacijam stalinizma posvetil svoje najnovejše delo, je svoje razmišljanje začel z ugotovitvijo, da je »stalinizem precej protisloven izraz, eden od najbolj protislovnih v političnem in družboslovnem slovarju«.

nadaljevanje prihodnjič

Spomenik v Bazovici po zadnjem »podvigu« črnuhov. Njihova kultura je res zelo omejena ...

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst